

Inspraakreactie Stichting Milieuzorg Zeist e.o. inzake de: 'Landbouwvisie Provincie Utrecht 2018'

Geachte leden van de Commissie Ruimte, Groen en Water, gedeputeerde, overige aanwezigen,

1. Gaarne maakt de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. van de geboden gelegenheid gebruik nog een korte reactie op de: 'Landbouwvisie provincie Utrecht 2018' te geven, dat ook gezien haar betrokkenheid bij een duurzame ontwikkeling van de provincie in het algemeen en in het bijzonder het oostelijke gedeelte daarvan, waarbij ook aan het landelijk gebied een belangrijke functie kan worden toegekend;
2. Eerst zal nog kort worden ingegaan op het gevolgde planproces, daarna zal een algemene reactie worden gegeven, waarna nog een aantal specifieke aspecten aan de orde zal worden gesteld;

Planproces

3. Wat betreft de wijze waarop de 'Landbouwvisie' samen met alle stakeholders en dus belanghebbenden/betrokkenen tot stand is gekomen, kan de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. aan de provincie Utrecht (en ook alle betrokkenen) alleen maar haar (grote) complimenten geven. Dat geldt dan niet alleen de Startbijeenkomst die ook echt op een locatie midden in het platteland plaatsvond, maar ook het vervolg op basis aantal meer gerichte Themabijeenkomsten en ook de levendige Slotbijeenkomst;
4. Uiteindelijk is er dan ook een: 'Landbouwvisie' tot stand gekomen, waarbij aan alle thema's die momenteel binnen de landbouw spelen en dat zijn er zoals uit de visie naar voren komt velen bijzondere aandacht wordt gegeven en waarin o.i. ook echt een integrale koers voor een duurzame toekomst van de landbouw wordt uitgestippeld;

Algemeen

5. Zoals (gelukkig) ook aangegeven in de: 'Landbouwvisie' zelf zitten we wat betreft de landbouw in Nederland (en eigenlijk in grote delen van de wereld) in een 'transitieproces'. Zoals ook duidelijk wordt uit vele analyses of zo men wil evaluaties loopt de (gangbare) landbouw (en overigens niet alleen de landbouw) tegen haar grenzen aan of worden deze reeds overschreden, of je dat nu ziet vanuit een mondiaal perspectief (zie o.a. de publicatie: 'Planetary boundaries (Röckstrom, J, et al., 2009)') of vanuit de problematiek zoals deze zich m.b.t. de landbouw in Nederland voordoet (zie in deze o.a.: 'Ruimte voor een duurzame landbouw (RLI, 2013)', 'Naar een wenkend perspectief voor de landbouw (PBL, 2018)', 'Gezondheidsadvies rond veehouderijen – Vervolg (Gezondheidsraad, 2018)', 'Duurzaam en gezond – Samen naar een duurzaam houdbaar voedselsysteem (RLI, 2018)', etc.). Natuurlijk die problematiek wordt in een aantal gevallen (dus) niet alleen vanuit de landbouw veroorzaakt, maar zij levert daar in veel gevallen wel een belangrijke of aanzienlijke bijdrage aan;
6. Het mooie (of goede) is dan dat die problematiek in de voorliggende: 'Landbouwvisie' niet alleen ook echt wordt geagendeerd, veelal op themagewijze basis, maar dat tegelijkertijd op basis gegeven themagewijze analyses er ook een duidelijk Toekomstbeeld (met als horizon 2050) wordt geschetst van een landbouw die dan (weer) echt duurzaam is en dat dan niet alleen in economisch opzicht (dus economisch rendabel), maar met name ook in sociaal (denk aan relatie stad-platteland, maar bijvoorbeeld ook gezondheid) én vooral ook in ecologisch opzicht, dus een landbouw die niet alleen rekening houdt met draagkracht aarde, zoals o.a. bodem, lucht, water en daarvan afhankelijk ecosystemen (inclusief flora en fauna), maar daar ook (weer) een positieve bijdrage aan levert (vergelijk o.a. een transitie naar een 'natuurinclusieve landbouw'), dat uiteraard ook met bijzondere aandacht voor dieren zelf, dus dierenwelzijn;

7. Laat het duidelijk zijn dat het wenkende perspectief zoals dat voor de landbouw in de 'Landbouwvisie' wordt geschetst de Stichting uit haar (groene) hart is gegrepen. Wel is het haar daarbij dus opgevallen dat wel een duidelijk 'Toekomstbeeld' wordt neergezet of koers naar een echt duurzame landbouw, maar als we de wijze van aanpak bezien dat daarbij toch vooral voor een meer 'themagewijze aanpak' is gekozen, ook al is dat wellicht niet zo bedoeld.

Wat betreft die meer 'themagewijze aanpak' blijft het voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dan wel de vraag, hoe mooi zo'n meer themagerichte aanpak op zich ook lijkt, ook met per thema duidelijke doelen en wijze van aanpak (inclusief eigen 'rol' provincie), hoe men dan uiteindelijk ook d(i)e integrale aanpak wil waarborgen die o.i. nu net zo dringend noodzakelijk is om ook echt aan de transitie naar een duurzame landbouw zoals deze overeenkomstig de voorliggende 'Landbouwvisie' wordt beoogd vorm te kunnen geven. De problematiek zoals deze binnen het ene thema speelt, staat immers veelal niet geheel los van die een van de andere thema's en juist dan is het van belang, althans zo ziet de Stichting Milieuzorg Zeist e.o., dat er ook toch sprake is van (een soort van) centrale regie/coördinatie, niet alleen met betrekking algemene koers, maar juist om ook (bepaalde) synergie-effecten goed mee te kunnen nemen.

Dat bij de diverse thema's die spelen, dus de 'themagewijze aanpak', logischerwijs aan 'maatwerk' (en ook 'experimenteerruimte') dan wel weer een belangrijke rol wordt toegekend spreekt dan voor de Stichting Milieuzorg Zeist vanzelf, ook al aangezien in diverse gebieden zoals deze binnen de provincie kunnen worden onderscheiden de voorliggende problematiek, ook gezien de (fysieke) omstandigheden en ook ontwikkelingsgeschiedenis (en dus uiteindelijk de uitgangssituatie) vaak net weer even iets anders is. Zo is de problematiek in westelijke Veenweidegebied (met als problematiek het als maar verder inklinken van het veen met alle gevolgen die dat met zich meebrengt, niet op de laatste plaats ook voor de totale waterhuishouding en ook het klimaat) weer anders dan die in de Geldersche Vallei (met de aldaar voorkomende concentratie aan intensieve veehouderij-bedrijven op daarvoor nu juist zeer kwetsbare zandgronden) en die is dan weer anders dan die in het Rivierengebied (zoals die in het Kromme Rijngebied met problematiek fruitteelt, niet alleen wat betreft gewasbescherming, maar ook wat betreft de watervoorziening in te verwachten perioden met grootte droogte gezien de (reeds optredende) klimaatverandering)¹.

Dat dus die algehele koers dan themagewijs en vervolgens voor zover relevant uiteindelijk op regionaal niveau of wellicht beter per streek, die vaak weer zijn eigen problematiek (en dus ook kansen) kent, dus d.m.v. 'maatwerk' wordt aangepakt, kan de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich in vinden, mits het algehele doel/koers niet uit het oog wordt verloren en daarop ook een algehele regie (inclusief coördinatie) aanwezig blijft, niet op de laatste plaats om de voorkomen dat ook de boer niet meer weet waar hij wat dat betreft aan toe is (zie in deze ook leerzame afleveringen van: 'Onze Boerderij', maar anderzijds ook de documentaire: 'Dansen met gehoorde dames'). Dat in de laatste plaatst ook aangezien we het dus ook echt allemaal samen met zijn allen, dus inclusief de samenleving, zullen moeten gaan doen (zie in deze wederom het advies: 'Duurzaam en gezond – Samen naar een duurzaam houdbaar voedselsysteem (RLI, 2018)'). Dus wat betreft de rol die de provincie in het gehele proces inneemt, gaat het mede gezien haar verantwoordelijkheid, o.i. dus niet alleen om: '*participeren, stimuleren, faciliteren en reguleren*', maar juist ook om '*regiseren/coördineren*' (vergelijk ook aanpak opstellen voorliggende 'Landbouwvisie'), uiteraard in goede samenwerking met alle betrokken partijen/stakeholders. In die zin ziet de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. het in ieder geval als positief dat de provincie het op zich neemt om tot een gezamenlijke 'Samenwerkingagenda' te komen waarin (op hoofdlijnen) zal worden geschetst hoe de

¹ Vergelijk overigens ook gebiedsfiches: 'Hollands Utrechtse Veenweiden' en 'Food Valley'.

provincie samen met alle partijen de benodigde stappen voor realisatie (van de in de: 'Landbouwvisie' geformuleerde doelen) zal zetten;

8. Wat bij dit alles wel is opgevallen dat eigenlijk over het verkleinen van de veestapel of zo men wil krimp op een enkele uitzondering na vrijwel nergens in de: 'Landbouwvisie' wordt gesproken of het moet de inmiddels door het rijk ingezette warme sanering van de intensieve varkenshouderij zijn. Wel is het zo dat de provincie ten opzichte van haar huidige ruimtelijke beleid in de 'Landbouwvisie' ook niet inzet op een nog verdere schaalvergroting, althans t.a.v. het beleid zoals dat in de vigerende 'PRS/PRV (Herijking 2016)' reeds is ingezet, hetgeen dan weer te waarderen is als je ziet dat in bepaalde provincies daar toch nog steeds de focus op ligt (vergelijk toch ook de zogenaamde: 'Menu-kaart regio Food Valley').

Toch blijft het voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dus de grote vraag of je zelfs met de huidige veebezetting uiteindelijk je doelen zoals deze zijn aangegeven wel gaat halen, niet alleen die t.a.v. fijnstof, dus WHO-normen, maar bijvoorbeeld ook die in kader KRW t.a.v. gegeven 'Waterlichamen', laat staan bij een verdere vergroting van de dieraantallen die met een vergroting van de bouwblokken van 1.5 ha naar 2.5 ha gepaard gaan, ook al worden daaraan dan in de: 'PRS/PRV (Herijking)' (en ook de 'Wet Natuurbescherming/de PAS) wel duidelijke voorwaarden gesteld.

Natuurlijk men streeft in de voorliggende 'Landbouwvisie' naar (meer) grondgebondenheid (zie in deze o.a. ook het advies: 'Grondgebondenheid als basis voor een toekomstbestendige veehouderij (Commissie Grondgebondenheid, 2018)'), circulariteit, natuurinclusiviteit, klimaatneutraliteit, hetgeen de Stichting natuurlijk allemaal van harte onderschrijft, zelfs dat het in die zin bij de Nederlandse landbouw niet langer om kwantiteit waar zij toch heel lang op is gericht zou moeten gaan, maar om kwaliteit, inclusief voedselkwaliteit, ook in kader Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). Maar de vraag is dan wel of je de daarbij gegeven doelen dan via (verdere) schaalvergroting wilt bereiken of juist door de keuze voor een kleiner aantal dieren, met dus o.a. ook bijzondere aandacht voor dierenwelzijn, maar dan dus wel ook met 'kwaliteitsproducten' waar ook de consument bereid is de prijs te betalen die zo'n 'product' ook echt waard is.

Wat dan ten aanzien dieraantallen en kwaliteit is gesteld, geldt natuurlijk net zo goed voor de meer intensieve plantteelten, zij het dat ook daar inmiddels op diverse vlakken, zoals in de glastuinbouw, maar ook bij de volle grondsteelt en ook de fruitteelt belangrijke stappen zijn gezet om op systeemniveau tot oplossingen van de daarmee gepaarde gaande problematiek te komen (zie in deze o.a. ook het rapport: 'Gezonde teelt, Gezonde toekomst (LTO, 2017)', maar ook activiteiten in kader LAMI), inclusief dus voor bepaalde boeren ook de stap van gangbaar naar biologisch;

9. Kortom, de voorliggende 'Landbouwvisie' is op zich een visie die de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. echt uit haar (groene) hart is gegrepen, maar zij hoopt wel dat de problematiek die voorligt ook echt integraal wordt opgepakt en dus niet alleen themagewijs, hoe belangrijk ook, waarbij dan natuurlijk er wel ook ruimte blijft voor een meer regionale/streekgewijze aanpak, mede afhankelijk van de problematiek die daar voorligt, evenals de kansen die daar voor bepaalde oplossingsrichtingen aanwezig zijn. Zo mogelijk kunnen de AVP West en Oost/O-gen onder regie provincie (en op interprovinciaal niveau het Rijk/IPO en daarbij het IBP) bij die integrale aanpak dan mede een belangrijke rol spelen;

Specifieke aspecten

10. In de visie wordt en daar wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. de provincie (inclusief ambtenaren) haar complimenten voor geven, aan alle thema's die o.i. relevant moet worden geacht om tot de gewenste duurzame landbouw te komen ook echt bijzondere aandacht gegeven;

11. Ook vanuit haar rol om tot een duurzame samenleving te komen wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. toch ook aandacht geven aan wat moeilijkere (of gevoeliger) thema's, ook al aangezien deze o.i. dat in de voorliggende visie toch enigszins hetzij onderbelicht zijn gebleven, althans wat betreft de mogelijke gevolgen die dat voor het beleid kan hebben, zoals dus de PAS en ook problematiek VAB's. Daarnaast wordt ook nog kort bij bepaalde andere thema's stilgestaan, althans voor zover de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat nog relevant acht, zoals de thema's: 'Natuurinclusieve landbouw', 'Kringlooplandbouw' en 'Relatie stad-platteland. Uiteraard moeten alle in de Landbouwvisie naar voren gebrachte thema's, ook in hun onderlinge verband, van belang worden geacht, maar het voert gewoon te ver deze thans allen aan de orde te stellen, ook gezien de omvang;

Programmatische aanpak Stikstof (PAS)

12. Zoals velen ongetwijfeld bekend zijn er mede door beroepen van MOB/Leefmilieu Nijmegen/Werkgroep Behoud De Peel er door de Raad van State zogenaamde prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie (van Europa) over de PAS gesteld. Inmiddels is er in die zin door de Advocaat-Generaal een 'Advies' aan het Hof van Justitie uitgebracht die dan op basis daarvan een 'Uitspraak' zal moeten doen (zie ook het betreffende: 'Advies Advocaat Generaal inzake prejudiciële vragen PAS Raad van State', d.d. 25 juli 2018), althans zo heeft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat begrepen. Ook gezien de gevolgen die van een dergelijke Uitspraak kunnen uitgaan is het o.i. niet uitgesloten, ook al doen inmiddels diverse uiteenlopende interpretaties van het 'Advies van de Advocaat-Generaal' de ronde, dat als het Hof van Justitie het 'Advies' volgt dat wel eens grote gevolgen kan hebben voor de PAS. Dat dan niet voor het op zich bestaan van het instrument zelf, maar wel voor de systematiek die daarin is gevolgd, zoals het geven van een bepaalde ontwikkelingsruimte nog voor dat duidelijk is wat de effecten van bijvoorbeeld herstelmaatregelen voor de natuur zijn, die daarvan deel uitmaken. Zo is bijvoorbeeld uit recent onderzoek wederom duidelijk geworden dat het zeer twijfelachtig is of je met de huidige stikstofbelasting en zelfs als deze daalt onder het niveau van de zogenaamde: 'Kritische Depositiewaarden (KDW)', ondanks de te nemen herstelmaatregelen voor bepaalde habitattypen (en bijbehorende soorten) nog wel tot het vereiste herstel kunt komen (zie in deze ook het artikel: 'Is de bodemverzuring in Nederland onomkeerbaar? – Door chronische verzurende depositie zal de natuur op de droge zandgronden zich niet vanzelf herstellen (Bergsma, H., et al., 2018)');
13. O.i. was het dus in die zin dus goed geweest als dat men de uiteindelijke 'Uitspraak van het Hof van Justitie' had afgewacht alvorens de 'Landbouwvisie' ter besluitvorming aan Provinciale Staten was voorgelegd, aangezien die 'Uitspraak' naar verwachting hoe dan ook een bepaald effect op de PAS zal hebben en dus ook of al dan niet ingrijpendere maatregelen noodzakelijk zijn dan de warme sanering zoals deze thans door het Rijk voor bepaalde landbouwsectoren en dan in het bijzonder de intensieve varkenshouderij worden voorgesteld;
14. Een en ander dan nog even los van de 'Stikstof-derogatie' en de o.a. daarmee samenhangende problematiek fosfaatbelasting, waarvoor dan wel inmiddels door de Minister samen met de sector een aantal maatregelen zijn genomen, al dan niet op vrijwillige basis (vergelijk in deze o.a. ook de gezamenlijke aanpak op Schiermonnikoog);

Problematiek Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB's)

15. Natuurlijk wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. de problematiek van de Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB's) niet ontkennen, maar anderzijds maakt zij zich daar ook grote zorgen over, gezien de steeds verdergaande verstedelijking die dit uiteindelijk van het landelijke gebied met zich meebrengt. In de loop van de tijd zijn de ruimtelijke

mogelijkheden voor het vervangen van leegstaande agrarische bebouwing door de provincie steeds verder verruimt, ook door mogelijkheid 'maatwerk' en voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is het dus de grote vraag of dat dan de oplossing is. Juist ook omdat het haar ervaring is dat veel gemeenten de grenzen opzoeken van wat ruimtelijk mogelijk is;

16. Overeenkomstig de voorliggende: 'Landbouwvisie' wil de provincie kennelijk de verantwoordelijkheid voor de problematiek van de VAB's nu grotendeels bij de gemeenten gaan neerleggen (o.a. door voor bepaalde samenhangende gebieden hen een 'gezamenlijk beoordelingskader' te laten opstellen), zij het wel op basis van een aantal (algemene) uitgangspunten en ook nader overleg, maar dit lijkt ons dus geen goed idee, zeker als je bijvoorbeeld ziet dat bepaalde gemeenten in hun nieuwe 'Omgevingsvisies' wel heel veel ruimte weg willen geven voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen (vergelijk o.a.: 'Omgevingsvisie Kromme Rijngebied');
17. Wel is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. er bijzonder over te spreken dat wordt voorgesteld de stallen in de toekomst zo te bouwen dat ze eenvoudig kunnen worden afgebroken en elders herbouwd. Dan pak je de problematiek ook echt bij de bron aan en kun je zo dus nieuwe VAB's voorkomen, evenals stimuleer je zo 'circulariteit';

Natuurinclusieve landbouw

18. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is er natuurlijk zeer positief over dat dit thema nu ook echt binnen de provincie Utrecht wordt opgepakt, mede op basis van het: 'Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur in Utrecht (NMU et al., 2018)', die mede op basis inbreng (en dus committent) LTO tot stand is gekomen (zie in deze overigens ook de publicaties: 'Op weg naar een natuurinclusieve landbouw (WUR, 2015)', 'Kamerbrief Natuurinclusieve landbouw (Min. Econ. Zaken, 2017)', 'Maatregelen natuurinclusieve landbouw (WUR et al, 2017)', 'Boeren voor natuur – De ultieme natuurinclusieve landbouw (WUR, 2018)', 'Boeren in Beweging (WUR, 2018)', etc.). Wel tekent zij hierbij aan dat de aanduiding 'natuurinclusief' haar op zich meer aanspreekt dan '(duurzame) landbouw mét natuur', aangezien het nu juist ook hier meer zou moeten gaan om een aanpak op systeem-niveau, dus 'systeem-shift', waarbij het er niet alleen om gaat dat boeren op hun land bepaalde maatregelen nemen voor de natuur, zoals natuurvriendelijke akkerlanden of later maaien (vanwege de er voorkomende weidevogels), maar het gehele ecosysteem dat op een bepaalde plek voorkomt weer als basis voor het landbouwsysteem dat ergens wordt toegepast nemen (vergelijk ook: agro-ecology'), maar wellicht is dat een kwestie van semantiek;
19. Hoe dan ook, o.i. liggen hier vele kansen en inmiddels wordt hiermede in Nederland al op diverse plaatsen geëxperimenteerd, ook met fantastische resultaten (zie o.a. het interreg-project: 'PARTRIDGE' in (o.a.) Zeeland). Juist door het vormen van coalities tussen de landbouw en natuurorganisaties en dat ook ondersteunt door de (provinciale en ook lokale) overheden en burgers kunnen in die zin verrassende resultaten worden geboekt, zonder overigens alle inspanningen die thans reeds in die zin door de Agrarische natuurverenigingen worden gedaan tekort te willen doen. Daarnaast kunnen de wijzigingen die m.b.t. het GLB thans worden voorgesteld, ook al zijn ook daar weer bepaalde kanttekeningen bij te plaatsen, hieraan een belangrijke bijdrage gaan leveren;

Kringloop (of circulaire) landbouw mede in relatie tot klimaatproblematiek (zie ook: (hoofdlijnen) 'Klimaatakkoord'), milieuproblematiek (bodem, lucht (zie o.a. ook: 'Uitvoeringsprogramma gezonde lucht), water (zie o.a. ook: 'Deltaplan Agrarisch Waterkwaliteit (DAW)'), dierenwelzijn, etc.

20. Juist door ook voor een (ook echt) integrale (aanpak van de) transitie binnen de landbouw te kiezen, zou men o.i. ook daadwerkelijk stappen kunnen zetten om te komen

tot een landbouw die ook in ecologische zin ook echt duurzaam is, dus nadrukkelijk ook rekening houdend met draagkracht aarde;

21. De vraag is hierbij dan voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. of men daarbij nu juist als provincie Utrecht, ook gezien de gelukkig nog relatief kleine schaal van het landschap, niet juist ook geheel vernieuwende vormen van landbouw zou moeten stimuleren, zoals bijvoorbeeld 'permacultuur', inclusief voedselbossen. Inmiddels wordt daar ook binnen de provincie Utrecht al op kleine schaal mee geëxperimenteerd (zie o.a. voedselbos Makeblijde in Houten), evenals op andere plekken in Nederland op wat grotere schaal (o.a. in Park Lingezen), maar het zou o.i. dus goed zijn als daartoe nu juist ook binnen de provincie Utrecht bijzondere aandacht aan zou worden gegeven;

Relatie stad-platteland

22. Ook op dit gebied speelt er veel, o.a. op vlak gezondheid (o.a. m.b.t. problematiek fijn stof en ook zoönosen (zie in deze o.a. diverse publicaties RIVM en ook de Gezondheidsraad)), maar tegelijkertijd, zoals overigens ook in de 'Landbouwvisie' aangegeven, liggen hier o.i. ook vele kansen om nu juist (o.a. door het d.m.v. streekproducten verkorten van de ketens) de relatie tussen de stad en het platteland (of omgekeerd) te versterken, dus in die zin ook echt te komen tot een win-win situatie, ook al leert de ervaring dat het nog niet zo eenvoudig is deze ook echt vorm te geven. Ook al zijn er inmiddels een aantal aansprekende voorbeelden (vergl. o.a. ook: www.local2local.nl) en wordt feitelijk ook met o.a. het concept: 'Ringpark Utrecht' hier volop op ingezet;
23. Dus fantastisch dat de provincie ook dit thema voortvarend oppakt, waarbij wellicht 'gebiedsmakelaars' om cont(r)acten/ (green) deals tot stand te kunnen brengen nog een belangrijke rol zouden kunnen spelen, daarbij mede inspelend op de vele (burger)initiatieven die er in die zin ook al zijn, uiteraard voor zover die rol niet ook al door de AVP's West en Oost/O-gen worden opgepakt;

Conclusie

24. Over de landbouw is heel veel te zeggen, zoals ook uit de 'Landbouwvisie' naar voren komt. In die zin wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. haar complimenten aan de provincie overbrengen voor de duidelijke koers of zo men wil het Toekomstbeeld zoals dat voor de landbouw binnen de provincie Utrecht uit de Landbouwvisie naar voren komt;
25. Wel is het o.i., juist ook vanwege de problematiek zoals de huidige landbouw die met zich meebrengt, van belang de integraliteit te 'bewaken', zodat men uiteindelijk niet met allemaal losse einden, hoe mooi het resultaat van al die einden zelf op zich ook kan zijn, komt te zitten, dus dat de provincie naast haar rollen als '*participeren, stimuleren, faciliteren en reguleren*', juist ook haar rol als 'regiseur/coördinator' blijft behouden;
26. Daarnaast is over de problematiek van de schaal het laatste o.i. nog niet gezegd, zowel wat betreft milieuproblematiek, als ook in relatie tot de (gelukkig) nog steeds relatief kleine schaal Utrechtse landschap;
27. In ieder geval zitten er vele elementen in de Landbouwvisie die de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. een warm groen hart toedraagt en hoopt (en verwacht) dan ook dat vele thema's uit de visie dus ook echt samen en voortvarend door alle partijen worden opgepakt, al dan niet via zogenaamde 'Groene en/of regionale deals';

Patrick Greeven